

2018/1 Biological Bulletin of Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University №1/2018 pp. 20-33 © Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University	Melitopol Highly Flying Doves: Morphological And Biological Characteristics, Social Aspects	
	Received 2018/05	Accepted after revision 2018/06
	UDC 598.2+636.596	

Мелітопольські Високольотні Голуби: Морфо-Біологічні Особливості, Соціальні Аспекти

Олександр Кошелєв, Діана Ладна

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Hetmanska Str., 20, 72300, Melitopol, Zaporizhzhia region, Ukraine

Corresponding author: koshelev4966@gmail.com

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Hetmanska Str., 20, 72300, Melitopol, Zaporizhzhia region, Ukraine

Abstract/ Ukr.

Наводяться результати вивчення морфології, біології та умов утримання голубів породи «Мелітопольські» з групи високольотні. Аналіз морфології птахів, що містяться в окремих голубниках в Мелітополі показав невідповідність їх розмірів стандарту породи. Забарвлення голубів була досить різноманітна, що відповідає стандарту породи, але переважають білі і жовті варіанти. Викладається досвід утримання та розведення голубів у вольєрах, захист від нападів хижих птахів. Оцінюється соціальне і естетичне значення домашніх голубів цієї породи, економічні показники діяльності приватної голубники, ефективність проведення регіональних і міських виставок і ярмарків, а також можливості і перспективи використання голубів «Мелітопольські» в якості чергового бренду міста. Найважливішою проблемою людства є виховання нового екологічного мислення, особливо у підлітків і дітей. Зручним засобом для цієї мети є птахи, в тому числі і домашні види, в першу чергу голуби. Кожна країна може і повинна пишатися своїми аборигенними породами домашніх голубів. Мелітопольські голуби займають серед них гідне місце.

Ключові слова: свійські голуби, порода «Мелітопольські голуби», голубник, стандарт породи, морфологія виду, біологія виду, бренд міста.

Abstract/ Eng.

Olexander Koshelev, Diana Ladna

The results of studying the morphology, biology and conditions of keeping pigeons of the breed "Melitopol" from the group of high-flying are given. Analysis of the morphology of birds contained in individual dovecotes in Melitopol showed that their sizes do not correspond to the breed standard. The color of the pigeons was quite diverse, which corresponds to the breed standard, but the white and yellow varieties predominate. The experience of keeping and breeding pigeons in cages, protection from attacks of birds of prey is described. The social and aesthetic value of domestic pigeons of this breed, the economic performance of private pigeon house, the effectiveness of regional and city exhibitions and fairs, as well as the possibilities and prospects for using Melitopol pigeons as the next brand of the city are assessed. The most important problem of humanity is the education of a new ecological thinking, especially for adolescents and children. Comfortable means for this purpose are birds, including domestic ones, first of all pigeons. Each country can and should be proud of its indigenous breeds of domestic pigeons. Melitopol pigeons occupy a worthy place among them.

Key words: domestic pigeons, Melitopolskaya pigeon breed, dandelion, breed standard, species morphology, species biology, city mark.

Гордістю і національним надбанням України є українські породи домашніх голубів. Серед 26 визнаних вітчизняних порід (Muranov, 2015) заслужене визнання в останні роки отримали «Мелітопольські голуби». На жаль до останнього часу не було затвердженого Стандарту цієї породи і офіційного її визнання. Необхідно було систематизувати селекційну роботу українських любителів–голубівників по удосконаленню нової високоьотної породи – «Мелітопольські», яка проводилася останні десять років. Необхідне проведення морфо-біологічних досліджень цих голубів. Знання вітчизняних голубників, умов утримання птахів мають важливе значення для збереження цієї породи. Для збереження цієї породи у місті в 2017 р. було створено спеціальне товариство голубівників «Мелітопольські голуби» та розроблений стандарт породи з нашою участю (Standart, 2018). Історія голубівництва йде в глибину тисячоліть. Вона залишила сліди існування і творчої діяльності різних поколінь голубівників, що зафіксовано в пам'ятках історії, культури та писемності. Римський мислитель Пліній старший (1 століття н. е.) в "Природній історії" детально описав зміст і розведення голубів свого часу. За працями інших давньоримських авторів Варрона, Катона, Колумелли, що дійшли до нас мозаїк "Голуби Помпеї" і "Голубник в Пренесте" можна переконатися у високій культурі розвитку голубівництва в ті давні часи (Hartmann, 1986; Romanov, 2012; Bonczar, 2017). До теперішнього часу в світі створено понад вісімсот порід голубів гонного, декоративного і поштово–спортивного напрямів (Bondarenko, 2002; Kostelnyuk, 2016; Hartmann, 1986). Голубівництво – єдине мистецтво, що демонструється в двох середовищах: на суші (виставки, конкурси, олімпіади) і в повітрі (гон, змагання на швидкість

повернення додому), а за сумарним естетичним сприйняттям на людину, яка за повнотою вражень і витонченості нюансів йому важко знайти рівних, не випадково, у фольклорі слов'янських народів існує багато переказів і казкових сюжетів про голубів (Bondarenko, 2002; Kogovin, 2017). Спілкування з дикими або домашніми голубами дозволяє людині зблизитися з природою, дізнатися її таємниці і полюбити тваринний світ. Велику роль голуби грають у вихованні у дітей найцінніших якостей: любові до природи, відповідальності за довірену підлітку живу істоту, цілеспрямованості у виконуваній роботі. Кращим методом виховання у дітей цих якостей є організація гуртків юних голубівників в школі та інших дитячих установах, а також в клубах голубівників (Bondarenko, 2002; Koshelev et al., 2018a,b).

Об'єктом дослідження є високоьотні голуби породи «Мелітопольські».

Предмет – особливості морфології, утримання та розведення голубів породи "Мелітопольські" в умовах міста Мелітополя.

Мета роботи полягає в аналізі особливостей біології, розмноження та умов утримання голубів «Мелітопольські».

Були поставлені наступні **завдання**:

- вивчити морфо–біологічні особливості голубів породи «Мелітопольські», їх відповідальність стандарту породи;
- дослідити річний цикл життя голубів у вольєрах;
- з'ясувати техніку утримання та розведення голубів у приватному голубнику;
- з'ясувати соціальні аспекти голубівництва в місті.

Матеріал та методи

Вивчення біології голубів породи "Мелітопольські" проводилися нами в 2016–2018 рр. На приватному голубнику, де автори постійно

допомагали в догляді за голубами. Зовнішній вигляд голубника наведений нижче (рис. 1). Для індивідуального впізнання птахів застосовувалися кольорові пластикові кільця. Морфологічний опис голубів та взяття промерів проводилося по

загальноприйнятими методиками (Bondarenko, 2002; Romanov, 2012), використовувалися штангенциркуль, лінійка та пружинні терези. Щорічно були екскурсії на регіональні і міські виставки-ярмарок голубів.

Рис. 1. Загальний вид голубника мішаного типу на стовпах та на землі.

Результати та їх обговорення

За зоологічної класифікації свійські голуби відносяться до класу птахів, ряд голубів (*Aves: Columbiiformes*) – відносно невеликий (300 видів), відокремленої групи птахів. при цьому вона відрізняється великою різноманітністю форм тіла, кольорів

малюнків оперення, яке і визначає численність порід сучасних домашніх голубів. Як і всі домашні тварини, голуби поділяються на породи. Порода – цілісна велика група домашніх голубів загального походження, що має подібні, що передаються у спадок фізіологічні, морфологічні та господарсько-корисні ознаки, а також

пред'являють схожі вимоги до умов життя і утримання. Вона створюється штучно і може існувати тільки під постійним контролем і впливом голубівника. Надана самій собі, через деякий час вона може зникнути. Необхідно підкреслити і добре засвоїти, що породою можна вважати тільки таку групу голубів, яка в повній мірі відповідає визначенню, тобто містить всі елементи, що входять до її поняття. Породи домашніх свійських голубів можна розглядати як підвид зоологічного виду, яким є сизий скельний голуб; говорити чи писати про "види" домашніх голубів можна - всі вони відносяться до одного виду. вживати такі вирази, як "різноманітність видів голубів", "багато видів голубів" можна лише в сенсі різноманітності їх зовнішнього вигляду або характеру, особливостей польоту. Усередині породи можуть виділятися типи, різновиди, лінії, родини (Bondarenko, 2002; Kostelnyuk, 2016). За принципом корисного призначення всі породи голубів підрозділяються на чотири великі групи.

Господарські (м'ясні) голуби. До цієї групи належать породи, важливі з господарської точки зору, голуби яких відрізняються великими розмірами тіла, великою масою і високими смаковими якостями м'яса. розводять їх для отримання голубиного м'яса як продукту харчування.

Декоративні голуби. У цю групу включаються породи голубів, що мають гарний, оригінальний дизайний зовнішній вигляд будови тіла і забарвлення оперення. Вони розлучаються для задоволення естетичних смаків, щоб милуватися їх красою і, як правило, мають слабкі льотні якості.

Льотні голуби. До цієї групи належать породи голубів, що володіють певними льотними якостями: льотні-гонні, високольотні, бійні, турмани чи-прості голуби, а також ряд ставних і інших порід. Розводять цих голубів для польотів отримуючи задоволення від спостереження за їх польотом (рис.2).

Рис. 2. Польот голуба породи «Мелітопольські» [12].

Спортивні голуби. До теперішнього часу їх називали поштовими. Вони використовувалися як засіб зв'язку (голубина пошта), тепер розлучаються для спорту. Між ними проводяться спортивні змагання на різні дистанції польоту. Ці голуби відрізняються високими льотними якостями, здатні пролітати великі відстані з відносно високою швидкістю і добре орієнтуватися в польоті (Romanov et al., 2012; Hartmann, 1986).

Методом народної селекції голубоводами м. Мелітополя Україна в XXI столітті створена унікальна порода голубів «Мелітопольські високольотні» з оригінальним стійким висотним безкружним польотом, яка стала популярною у всьому світі, особливо в Україні, Росії, Білорусі, Молдові, Німеччині, Казахстані, Польщі. Ці

голуби відзначаються живим, енергійним темпераментом, високою життєздатністю, легко адаптуються до різних кліматичних умов. Мелітопольські високольотні мають оригінальний безкружний висотний політ. Летять, як правило, одноосібно. В польоті стиль метелика (голова нахилиється вниз до грудей, хвіст зливається з крилами, голуб набуває форму кулі (рис.2). Голуби цієї породи середньої величини (табл.1), з добре розвинуеною мускулатурою. Тулуб широко звужений до хвоста, постава благородна, спина широка, округла, обтічна (рис.3). Крила на рівні хвоста, до якого прилягають нещільно, при розкритті крило широке, овальне, тупе без просвітів. Пір'я гладкі, блискучі, ніжні на дотик. Ноги середньої висоти.

Таблиця 1

Розміри голубів «Мелітопольські» згідно з Стандарту породи

Показник	Розміри, см
Загальна довжина тулуба	28 – 35
Довжина тулуба	16 – 18
Обхват грудей	27 – 30
Розмах крил	78 – 80
Довжина крила	30 – 32
Довжина хвоста	15 – 17
Довжина дзьоба до пір'я	1.6 – 1.8
Довжина дзьоба	0.8 – 1.0
Довжина цівки	2.0 – 2.2

Згідно з стандартом породи, морфологічні показники голубів наступні: 1.Корпус середньої величини, з добре розвинуеною мускулатурою. Спина широка, розміщена під кутом 30° до горизонту. 2.Голова середньої величини пропорційна до тулуба, овальна, з ледь помітними гранями чола і тімені, без пір'яних прикрас (чубатий, носочубий). 3.Очі середньої величини з виразно пофарбованою радужкою від золотистого солом'яного до просяного кольору.4.Повіко вузьке, тілесного кольору. 5.Шия коротка, пір'я

блискучі добре прилеглі до плечей. 6.Груди широкі, округла акцентована опуклість повинна знаходитися до голови. 7.Дзьоб середньої довжини, потовщений біля основи добре прилягає до лобової частини. 8.Крила на рівні хвоста, не доходять до його кінця на 1см, до якого прилягають нещільно, при розкритті крило широке, овальне, тупе без просвітів. 9.Хвіст середньої довжини (12 – 14 рульових пір'їв), плоский з невеликим овалом. Надхвістя широке за кольором оперення хвоста, перо широке щільне білого кольору з виделками за

кольором оперення.10.Ноги середні червоно-бурого кольору, в основному без оперення, деякі особини в панчохах, нігті сірі. 11.Зовніше оперення корпусу: рудий (чорний), червоний, мурий, жовтий, рябий, білий, земляний. 12.Постава корпусу: благородна, струнко-виразна. 13.Вади для вибракунвання по зовнішньому вигляді з породи Мелітопольських: зайва рихлість оперення; сильна трубохвісткість; вузьке, гостре крило; високий на ногах і довгий вузький корпус; довгий дзьоб. 14.За польотними якостями метелики. 15. Здіймання голубів суворо за вертикаллю, політ на місці над голубником без відхилень, сильний вітер може відтягнути голубів. В такому разі вони можуть спростити політ, повернутися й зупинитися над голубником, показуючи красиву гру пір'їн, крил і хвоста. Хвіст у польоті

розкривається трохи більше чи менше 180°, створюючи з крилами одне ціле.

16.Тривалість польоту Мелітопольських голубів при сприятливих умовах (вітер 3 – 5 м) від 20 хвилин до 1 години на середній висоті. 17.Дефекти для вибракунвання при польоті й посадці: витягування голови в польоті; верт через крило (Standart...,2018).Стандарт був розроблений з нашою участю та затверджений Всеукраїнською Федерацією спортивних високопольотних безкружних голубів у квітні 2018 року.

Сполучені нами дані показали значну морфологічна мінливість птахів породи «Мелітопольські» в місті. Нами проведений детальний опис представників породи, як доповнення до Стандарту, на елітних голубах з приватного голубника (табл.2).

Рис. 3. Загальний вигляд голуба породи «Мелітопольські»

Таблиця 2

Морфо–біологічна характеристика голубів породи «Мелітопольські» на приватному голубнику

Показник	Розміри, мм	
	Самці (n=10)	Самки (n=10)
Розмах крил	720 – 800 (760 ± 5)	695 – 740 (720 ± 5)

Довжина крила	280 – 320 (300 ± 5)	245 – 290 (264 ± 5)
Довжина хвоста	160 – 185 (173 ± 5)	125 – 160 (142 ± 5)
Довжина дзьоба до пір'я	17 – 24 (19 ± 5)	15 – 22 (16 ± 5)
Довжина цівки	27 – 39 (32 ± 5)	25 – 36 (29 ± 5)
Маса тіла, г	535 – 630 (576 ± 5)	480 – 590 (536 ± 5)

Хвіст складається з 12–16 пір'їв. Довжина тіла складає 28–29 см, постава горда. Пір'я гладкі, блискучі, густі, покриті великою кількістю пудри, ніжні на дотик. В цей час на виставках оцінку мелітопольських птахів проводять за наступним описом: «голуб середньої величини, з подовженим корпусом і піднесеними грудьми на 40–45 °, посадка низька. Голова гладка, суха, вузька, округло-видовжена. Очі невеликі, у чисто-білих птахів – темно-коричневі, у кольорових золотисто-солом'яні з перловим відтінком, повіки вузькі, кольору пряженого молока. Дзьоб довгий, пропорційний розмірам голови, світлий, відносно тонкий, восковиця невелика, біла і щільно прилягає до дзьоба. Шия коротка, товста, опукла. Груді широкі, опуклі, з добре розвиненою мускулатурою. Крила довгі, зімкнуті, нещільно прилеглі до корпусу, кінці їх лежать на хвості або знаходяться на рівні з ним. Махове пір'я широке і пружне. Спина широка, пряма, подовжена, переходить плавно в хвіст. Хвіст широкий (12–16 пір'їв), подовжений, кермові пір'я широкі, пружні. Ноги порівняно короткі, безпері, червоно-бурі, кігті у білих голубів - світлі, у темних - сірі. Колір оперення: вишнево-оксамитове, синє, з чорними поясами, жовте, чорне, біле, строкате, червоно-рябе, біле, з кольоровими щитками на крилах, чорно-строкате. Неприпустимі

недоліки: напівкруглий хвіст, віслокрилі, чубаті, з патлами на ногах, з рожевими або червоними віками, різноокі, узкокрилі, з нестандартним оперенням, з кількістю махових пір'їн більше 10.

Птахів в залежності від малюнка оперення поділяють на білохвостих, кольоробокких, мартинів (з кольоровими крилами, спиною і головою), «мурих» або «кромаків» (строкаті). У білохвостих іноді крайні пір'я хвоста по 1 Птахів в залежності від малюнка оперення поділяють на білохвостих, цветнобокких, мартинів (з кольоровими крилами, спиною і головою), «мурих» або «кримаків» (строкаті). У білохвостих іноді крайні пір'я хвоста по 1–2 з кожної сторони бувають кольорові. При суцільному і щитковому забарвленні голубів попелястого або синього кольору зустрічаються світло-коричневі або чорні пояси, а у суцільних кольорових – ще поперечна смуга на кінці хвоста. У кольоробокких іноді буває так звана кокарда на лобі того ж кольору, що і боки. Кольорове оперення має бути яскравим, насиченим і рівномірно забарвленим. Шия і груди з металевим блиском.

Щоб дослідити розмах морфологічної мінливості голубів породи «Мелітопольські» у м. Мелітополі були зібрані дані у різних голубівників, окремо для самців та самок (табл. 3,4).

Таблиця 3

Морфологічні показники самців голубів породи «Мелітопольські» у різних голубівників міста

Розміри, мм

Показник	Вибірка №1 (n = 5)	Вибірка №2 (n = 5)	Вибірка №3 (n = 5)
Довжина крила	250 – 260 (255)	270 – 275 (272.5)	265 – 275 (270)
Довжина дзьоба до пір'я	17 – 19 (18)	16 – 17 (16.5)	17 – 18 (17.5)
Довжина цівки	70	50 – 60 (55)	60
Довжина хвоста	170 – 175 (172.5)	170 – 200 (185)	200

Виходячи з результатів, самці відрізняються від самок тільки розмірами. Зовнішнім виглядом вони ніяк не відрізняються. З'ясували, що більшість голубів не відповідають

Стандарту. Також ми вивчили різноманітність кольорів оперення птахів у різних голубників міста Мелітополь (табл. 5).

Таблиця 4

Морфологічні показники самок голубів породи «Мелітопольські» у різних голубників [складено автором]

Показник	Розміри, мм		
	Вибірка №1 (n = 5)	Вибірка №2 (n = 5)	Вибірка №3 (n = 5)
Довжина крила	240 – 250 (245)	270	260
Довжина дзьоба до пір'я	15 – 16 (15.5)	17	17
Довжина цівки	60 – 70 (65)	60 – 65 (62.5)	55
Довжина хвоста	155 – 160 (152.5)	180 – 190 (185)	180

Таблиця 5

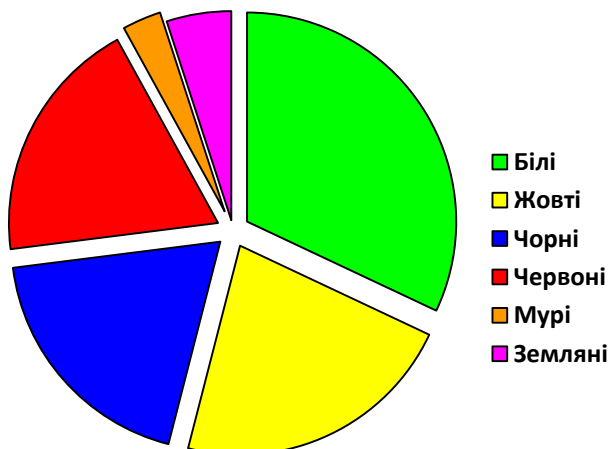
Частота різних варіантів забарвлення голубів м. Мелітополь породи «Мелітопольські»

Респондент	Кількість птахів за кольором забарвлення, особина						
	Білі	Жовті	Чорні	Червоні	Мурі	Земляні	Разом
№1	4	12	6	10	-	-	32
№2	4	8	4	-	6	4	26
№3	50	20	16	40	-	-	126
№4	40	16	20	20	-	-	96
№5	60	30	20	8	10	-	128
№6	-	24	6	-	-	14	44
№7	-	-	20	10	-	-	30
№8	20	14	16	18	-	8	76
Всього	178	124	108	106	16	26	558

Серед переглянутих нами голубів на голубниках інших голубників, з'ясовано, що найбільш популярні голуби білого забарвлення. Більш рідкісні варіанти забарвлення це мурі

та земляні (рис.4). За зібраними даними забарвлення голубів породи «Мелітопольські» на різних голубниках міста Мелітополя відповідають Стандарту породи.

Рис. 4. Співвідношення забарвлення голубів породи «Мелітопольські» в місті

Біологічні особливості голубів породи «Мелітопольські» у репродуктивний період наступні. Для того щоб розмноження голубів пройшло найбільш успішно, за 2 – 2,5 місяці до самого процесу спарювання необхідно відокремити голубок, призначених для збільшення поголів'я, від загальної зграї. За цей час вони відгодовуються, відпочивають і стають готові до шлюбного сезону. При установці гнізд необхідно врахувати, що їх повинно бути більше, ніж голубиних пар, щоб виключити бійки за «ясла». При цьому гнізда повинні бути якомога далі один від одного. Якщо площа не дозволяє це здійснити, то ящики можна поставити в кілька поверхів, попередньо їх пофарбувавши і пронумерувавши. Гнізда можна міняти місцями до закінчення сезону. Якщо немає можливості встановити ящики, то гнізда приладнують прямо на стелажі, проте між ними необхідно зробити перегородки. Для будівництва гнізд птахів необхідно забезпечити сіном або соломкою. Матеріал укладається в гнізда, а також розкидається по всьому голубнику, даючи можливість пернатим самостійно доробити притулок для потомства.

Найбільш життєздатне потомство отримують від голубів 2-3-річного віку,

хоча в 5-6 місяців вони вже здатні відкласти яйця. Розмножуватися голуби можуть до 10 років, але з кожним роком відсоток запліднених яєць і життєздатного потомства буде зменшуватися. Однак якщо порода дуже цінна, то можна використовувати старого самця і молоду голубку. За кілька днів до спарювання птахів відкидають в різні клітини, що знаходяться недалеко один від одного. Голубку підсаджують до самця і містять разом 3–4 дня, спостерігаючи за ними. Найпотаємнішого моменту, як спаровуються птиці, можна і не побачити. Однак якщо самець активно доглядає і все свідчить про «контакті», то їх випускають в загальну зграю. Пара самостійно вибирає собі місце для гніздування і залишається сім'єю назавжди.

Перед відкладанням яйця голубка надовго затримується в гнізді, тупцює в ньому, вмощується. Через 2–3 дні після першого знесеного голубиноного яйця з'являється друге. Несучість починається, як правило, через 10–12 днів після спарювання. Яйцекладку голуби здійснюють в першій половині дня. Знісши перше яйце, голубка може покинути гніздо і знести друге яйце на наступний день, а може відразу ж приступити до висиджування. В такому випадку пташеня з першого яйця

вилупиться раніше. Щоб пташенята могли одночасно народжуватися, людина замінює знесені яйце на муляж. Коли з'являється друге яйце, голубівник вилучає муляж і підкладає. В основному яйця висиджує самка, однак два рази на добу голуб підмінює її, даючи можливість поїсти. Протягом всього періоду висиджування яйця голубів перевертаються по кілька разів, робить це самка.

Останнім часом ряд голубівників відзначають полювання соколу і малого яструба на летних голубів. Яструб заходить на зграю, яка сидить на голубника, намагаючись схопити молодого голуба. Захисної формою поведінку голубів є різкий зліт, з гучним грюканням крилами і швидкий набір висоти щільною групою. Про симбіотичних відносинах двох видів пернатих хижаків говорити навряд чи можливо, але примітним є те обставина, що сокіл атакує буквально через кілька секунд після нападу яструба. Тактика яструба перепелятника при нападі на голубів на кшталт розбійного нападу. Він, раптово з'являючись через укриття, вистачає найбільш слабого, прагнучи застати його зненацька. Видобуток, не в силах винести далеко, перепелятник поїдає за сусідським парканом, або сідає на землю поруч з голубником. В першу чергу він розклеює голову, поїдаючи мізки.

Особливості утримання в зимовий період наступні. Утримання голубів взимку має бути максимально комфортним і захищеним від холодів. Голубник повинен бути утепленим. Птиці виділяють достатньо тепла, проте жодне природне тепло не зможе захистити їх від постійного перебування на холоді взимку. В якості утеплення клітин необхідно використовувати пінопласт або гіпсокартон, мінеральну вату або ОСБ-листи. Є три складові успішного утримання — правильне приміщення, правильне годування і якісний догляд в різний час року. Ми пропонуємо

підтримувати комфортні умови в голуб'ятні на протязі року за досвідом їх розведення в інших країнах. Для голубів крупних порід, як «Мелітопольські» вольєр і клітки мають бути великих розмірів. При суворих зимах обов'язково треба утеплити приміщення, необхідно, щоб голуби отримували помірну кількість світла, але не його надлишок — голуби люблять затишний напівтемрява.

Розводити птахів можна у вольєрах або спеціально обладнаній голубнику (Korovin, 2017; Muranov, 2015). Вольєр побудувати простіше, але до його змісту висуваються великі вимоги до дезінфекції. Також потрібно буде ретельно готувати вольєр перед гніздуванням. Краще заздалегідь побудувати голубник з готовими парними ящиками і годівницями. Необхідно регулярно проводити дезінфекцію, слідкуйте за ізоляцією хворих особин. В іншому птиці невибагливі у догляді.

Годування. Коли питання приміщення вирішено, час подумати про годування. Зараз існує маса спеціалізованих комбікормів та сумішей, збагачених вітамінами. У зимовий період краще всього давати їх голубам, що ми і робили. Основа раціону цих пернатих повинна складатися з ячменю, овочів і фруктів, зокрема, картоплі, моркви, яблук. Можна і потрібно додавати в малих кількостях до кормів крейда, пісок, товчену черепашку або шкаралупу яєць. Середня дозування корму в день на дорослу птицю становить 50 грам. Взимку норма харчування збільшується, щоб вихованці не мерзли. Вода в будь-яку пору року повинна мінятися щодня, бути свіжою давати також відвари (ромашку, череду, чебрець). У виборі раціону «Мелітопольські» голуби не особливо вибагливі. Основу меню повинні складати зернові, також варто додавати мінеральну підгодівлю у вигляді вапняку або кришеною крейди. Краще використовувати вже готовий

підібраний раціон – в ньому зібрані всі необхідні мінерали і мікроелементи для швидкого і якісного росту птахів. Економічні показники діяльності приватного голубника середнього розміру, де міститься 10–15 пар маточного поголів'я, а протягом року 30–50 пар молодих птахів, свідчить, що декоративне голубівництво є досить дорогим задоволення. Тому їм займаються серйозно тільки ті, хто

покірний і закоханий в цих птахів. За результатами анкетного опитування проведеного нами в 2017 році показали, що любов до голубів виникає вже у підлітків, але лише деякі зберігають її на все життя. Ця любов проявляється не тільки до домашніх голубів, але і до міських сизих. Економічні показники діяльності приватного голубника приведені в таблиці 6.

Таблиця 6.

Економічні показники утримання приватного голубника на календарний рік (складено автором)

Стаття витрат	Кількість	Вартість (у гривнях)	
		Прибуток	витрата
Будівництво вольєра	1 шт	–	17500
Поточний ремонт	1 раз	–	5000
Підготування догляду за голубами(дезинфекція)	4 рази	–	4000
Придбання переносних кліток для виставок	2 шт	–	600
Транспортування голубів на виставки	2 рази	–	6000
Придбання кормів	24 рази	–	18000
Придбання медикаментів(вітаміни, мінерали, ліки від хвороб)	12 разів	–	8100
Придбання породистих голубів(для освіження крові)	4 шт	4800	8000
Реалізація вирощеного поголів'я	10 шт	5000	–
Втрати голубів від захворювань та хижаків, під час гонів	30 шт	–	15000
Придбання фото техніки	1 шт	–	4000
Придбання ножних кілець	50 шт	–	400
Придбання годівниць	1 шт	–	400
Придбання поїлок	4 шт	–	1000
Спеціальний одяг	–	–	–
Здача голубів в оренду для громадських заходів	–	–	–
Разом	–	9800	88000

Регіональні та місцеві виставки–ярмарки. В Україні стало традиційним щорічне проведення національних, регіональних, обласних та міських виставок породистих домашніх птахів, декоративних і екзотичних видів птахів і дрібних ссавців. З ініціативи кафедри зоології МДПУ міської станції юннатів такі виставки з 1995р. проводяться в м Мелітополі; перші роки на базі Мелітопольського міського краєзнавчого музею, потім на території міського Еколого-натуралістичного центру за участю МДПУ, а в останні 10 років, коли вони стали виставками - ярмарками, на території Парку залізничників або міського Парку культури і відпочинку ім. Максима Горького силами міських клубів любителів голубів («Птахівнік»,

«Мелітопольські голуби» і ін.). Спочатку в них брало участь 65-250 чоловік, а за 2 дні роботи виставки її відвідувало до 5-6 тис. Чоловік, в т.ч. діти, школярі, студенти вищих навчальних закладів (Koshelev et al., 2007).

В останні роки виставки проводяться протягом одного дня, вони придбали виражену комерційну спрямованість. Про розмах таких виставок свідчать дані за деякі останні роки. Так, в 2001 р. у виставці взяло участь 100 чоловік, було виставлено 40 видів птахів, 50 порід голубів, більше 3000 екземплярів; в 2005 р взяло участь 200 чоловік, було виставлено 50 видів птахів, 80 порід, понад 3500 примірників; в 2006 р взяло участь понад 200 осіб, було виставлено 60

видів птахів, 100 порід голубів, десятки порід домашніх курей, качок, гусей, індиків, цесарок, кролів, нутрій, морських свинок і т.д. У 2018 року в виставці – ярмарку взяло участь понад 600 осіб, протягом одного дня її відвідало понад 7000 чоловік, майже половину яких становили діти дошкільного і шкільного віку. Були представлені десятки порід домашніх птахів і звірів, а також десятки різновидів декоративних птахів (папуги, фазани, павичі, качки та ін.) і кімнатних птахів (перепела, горлиці, амадини, з місцевих видів - щиглик, чиж, зеленяк, коноплянка і ін.). Мелітополь вважається центром спортивних і високолотних голубів. Голубівники беруть участь в національних та регіональних виставках і смаганнях, де отримують призові місця. В місті щорічно проводяться навесні і восени виставки–ярмарки декоративних птахів. У вихідні дні голубі також продаються на ринках. Любителі, які бажають взяти участь у виставці голубів, самі завчасно домовляються про всі умови з організаторами. Якщо привезена птах не заявлена і тим більше не включена в каталог виставки, то її як виняток можуть дозволити виставити, але оцінювати не будуть і дипломів вона не отримає. На виставки голубів привозиться птиця, яку любителі розводять тільки для краси. Вона повинна радувати око і душу людини не в польоті, а саме в голубника або виставкової клітці, де можливо вловити найтонші деталі складання її тіла, відтінки забарвлення оперення, структуру пір'яних прикрас, до єдиної пір'янки правильний малюнок. Для льотних голубів проводяться спеціальні виставки за стандартом, але для того, щоб на них допустили птахів, їм необхідно налітати в офіційних змаганнях в числі призових двадцяти відсотків від беруть участь голубів. Їх результати повинні бути офіційно оформлені і підтвержені документом.

Також голуби широко використовуються в Мелітополі під час проведення різних міських громадських заходів (День міста, Весілля, День визволення міста від німецьких загарбників, закінчення навчання в школах та вузах та інші). Граціозні голуби подобаються багатьом. Деякі в них просто закохані: птахівники готові витратити останні гроші на облаштування красивою і надійною голубники, підбір правильного раціону та утримання птахів. У чому принадність цих милих створінь, які бувають породи для розведення, і в чому переваги такого роду хобі? Розведення голубів в домашніх умовах – це не хобі, а любов всього життя. Граціозні птахи неагресивні, відмінно і дбайливо ставляться до людей – не дарма в усьому світі вони заслужено отримали звання птиці, що символізує мир. Незважаючи на гіперболізоване уявлення про любов людини до птахів, розводити голубів в домашніх умовах і не любити їх практично неможливо. Голубиний бізнес є чудовою додатковою роботою, яка з часом може стати головною для голубівника (Koshelev et al., 2018a,b). За останні п'ять тисяч років голубівництво виділилося в специфічну форму людської діяльності, як мистецтво стало розглядатися з середини ХІХ століття. Учень Ч. Дарвіна, його однодумець і сподвижник, Т.Гекслі писав: "Голубівництво - мистецтво велике, велика таємниця, справа, про яку людина легковажно говорити не повинен" (Bondarenko, 2002). У голубівництві як мистецтві засобом вираження авторських ідей є голуб з його унікальними генетичними властивостями, а засобом естетичного впливу на людину – колір і форма пера голуба, форма його корпусу, дистанція і характер (стиль, висота, час) польоту, мозаїка летить зграї, віртуозність гри в повітрі, грація руху при ходьбі, можливість змінювати свої

розміри і мелодію воркування. Голубівництво – єдине мистецтво, що демонструється в двох середовищах: на суші (виставки, конкурси, олімпіади) і в повітрі (гон, змагання на швидкість повернення додому), а за сумарним естетичного сприйняття на людину, яка за повнотою вражень і витонченості нюансів йому важко знайти рівних.

Спілкування з домашніми голубами дозволяє людині зблизитися з природою, дізнатися її таємниці і полюбити тваринний світ. Велику роль голуби грають у вихованні у дітей найцінніших якостей: любові до природи, відповідальності за довірене підлітку жива істота, цілеспрямованості у виконуваний роботі.

Чи можуть Мелітопольські голуби стати брендом міста? Бренд (англ. Brand [brænd], – клеймо) – комплекс уявлень, думок, асоціацій, емоцій, ціннісних характеристик про продукт чи послугу в свідомості споживача, ментальна оболонка продукту або послуги. Бренд є абстрактною назвою. Фізичними складовими (носіями) бренду є весь комплекс елементів фірмового стилю: назва бренду (слово, словосполучення), логотип з принципами його побудови, палітра фірмових кольорів, підтримує фірмовий стиль оригінальна графіка, набір фраз, звуки, торгова марка та інше. Брендуння – важлива складова іміджу будь-якого міста, території, країни. Бренд – це індивідуальність міста, його відмінність від інших територій. Бренд – це одна з багатьох складових економічного розвитку території. Бренд – це візуальне представлення міста і його перспектив розвитку.

У сучасному світі брендуння активно займається бізнес. Муніципальне брендуння в Україні робить перші кроки. Мелітополь не залишається осторонь і займається питанням муніципального брендуння. Дійсно, чому не «розкочувати» місто, маючи

дану нам історією «точку відліку» – закладене в самій назві визначення «медове місто»? У перекладі з давньогрецької Мелітополь означає «медове місто». На підтвердження і з метою розвитку цієї складової «бренду» міста, в Мелітополі в період з 11 по 17 березня 2013 роки (тижні Масляної) ТМ «Козацький Мед» проводить серію медових ярмарків [12].

Ще один бренд міста - мелітопольська черешня: бренд міста, народна годувальниця і просто райська насолода. Сьогодні вона – одна з візиток Запорізького регіону і чи не головна годувальниця самого Мелітополя. З 70–80 тисяч тонн черешні, яка щорічно продукується в Україні, приблизно чверть – родом із Мелітополя. На плодах спеціалізуються місцеві професійні господарства, реалізуючи як саму черешню, так і саджанці, без цієї культури не обходиться жодна земельна домашня ділянка. Не дивно, що черешня стала справжньою візиткою Мелітополя. У 2003 році вона з'явилась на офіційному гербі міста. 15 червня, у місті проводиться традиційний щорічний фестиваль "Черешньово". Під час цього свята у Мелітополі відбувається "парад черешні", конкурс костюмів, а також обирають черешневу принцесу [12]. Виходячи з цього, Мелітопольський клуб голубівників хочемо провести таку ж роботу з породою голубів «Мелітопольські». Така робота почалася, але цього недостатньо. Голубівники викладають відеоролики в інтернет, роблять фільми про цих голубів. Також, можна продавати сувеніри з фотографіями цієї породи. Це все реально так, як порода красива і тільки вона має такий унікальний стиль польоту, саме цим вона цінується. Щоб Мелітопольські голуби стали ще одним брендом міста, потрібно її розкрутити. Першим кроком є повне і остаточне розкриття історії створення породи, та подання

матеріалу до Мелітопольського міського краєзнавчого музею. Можна виділити в ньому окремий куточок, де буде вся інформація про цю породу (Koshelev et al., 2018a,b). Другим є створення в передмісті на «Страусиній фермі» 1 – 3 показникових голубника з птахами цієї породи. Так, як в Мелітополі добре розвивається туризм, тому можна включати в маршрут туристів екскурсію на Страусиній фермі та Краєзнавчому музеї, а також плитні приватні голубники, щоб порода стала відома не тільки на Всеукраїнському, але і на іСвітовому рівні.

Висновки

1. Голуби породи «Мелітопольські» – птиці середньої величини, з подовженим корпусом і піднесеною грудьми на 40–45°, посадка низька. Шия коротка, товста, опукла. Груді широкі, опуклі, з добре розвиненою мускулатурою. Крила довгі, зімкнуті, нещільно прилеглі до корпусу, кінці їх лежать на хвості або знаходяться на рівні з ним. Махові пера широкі і пружні. Спина широка, пряма, подовжена, переходить плавно в хвіст. Хвіст широкий (12–16 пір'їв), подовжений, кермові пір'я широкі, пружні. Колір оперення: вишнево-оксамитове, синє, з чорними поясами, жовте, чорне, біле, строкате, червоно-рябе, біле, з кольоровими щитками на крилах, чорно–строкате. Ці показники введені у затверджений Стандарт даної породи. Проведені дослідження в місті Мелітополь показали, що ряд голубівників не завжди враховують вимоги Стандарту породи, як за розмірами і масою птахів. Товариство "Мелітопольських голубівників" активно веде роз'яснювальну роботу серед голубівників. Остаточне рішення про відповідність тих чи інших голубів Стандарту, визначається на

регіональних і всеукраїнських виставках та змаганнях високольотних голубів.

2. В умовах Мелітополя голуби льотних порід розмножуються з березня по серпень. Протягом сезону відбувається 2–3 успішні кладки. Линька проходить вересень – жовтень. До розмноження голуби приступають у віці одного року. Формування пар проводиться виходячи із завдань поліпшення льотних або морфологічних показників птахів майбутнього потомства. Воно здійснюється примусовим шляхом відсаджування вибраних пар в окрему клітку, де вони утворюють пару. Пари зберігаються на 1–2 сезони, лише в окремих випадках на більш тривалий термін. Тривалість життя голубів максимальне до 25–30 років, але в голубнику містять до 8–10 років.

3. При утриманні та розведенні голубів породи "Мелітопольські" оптимальним є голубники на стовпах. При обмеженні можливості польоту, рекомендують їх містити в наземних вольєрах. Для збереження оперення в хорошому стані і фізичної форми, необхідно обладнати голубник сучасними типами присад, гніздовими ящиками, годівницями та поїлками.

4. В даний час ведеться робота по оголошенню Мелітопольських голубів ще одним брендом міста, як є з Мелітопольською черешнею та місцевим бджільництвом. За результатами анкетного опитування з'ясовано, що більшість жителів міста в незалежності від статі і віку з любов'ю ставляться, як до породистих, так і до диких сизих голубів. Жителі охоче відвідують щорічно виставки–ярмарки голубів та інших тварин, що проводяться в місті. Домашні голуби грають важливу роль в вихованні підростаючого покоління та також служать вихованню естетичних поглядів.

Reference